

6. Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Протидія незаконній міграції в Україні: окремі проблеми теорії та практики. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: зб. тез Міжнарод. наук.-практ. конф. (Львів, 5 лист. 2021 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2021. С. 101–105.

7. Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Протидія організованим злочинності у міграційній сфері: актуальні проблеми теорії та практики. *Актуальні проблеми кримінального права*: матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 18 лист. 2021 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 103–106.

8. Малиновська О. А. Глобальна угода щодо міграції та удосконалення міграційної політики України. *Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України*: зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 19 груд. 2019 р.). Київ: НІСД, 2019. С. 9–14.

9. Ткачова Н. М., Мартянова Р. А., Казанська О. О. Ризики нелегальної міграції через навчання як загроза національній безпеці. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2021. Вип. 21. С. 109–115.

10. УВКБ ООН. Загальна інформація. URL: <https://www.unhcr.org/ua/загальна-інформація> (Дата звернення: 03.11.2023).

Тодоров Віталій Петрович,

здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРЕДМЕТУ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ, ЯК ОБ'ЄКТА ПОШУКУ

Предмет неправомірної вигоди є об'єктом пошуку під час виявлення фактів одержання неправомірної вигоди працівником правоохоронного органу, оскільки від його виду залежить як спосіб оперативно-значимої поведінки (підготовка, передача, приховування) так і методика виявлення та фіксації злочинних дій. Але більшість предметів неправомірної вигоди – це предмети фізичного світу, які мають стандартні характеристики, а позиціонуються як предмет неправомірної вигоди у зв'язку з їх використанням під час вчення кримінального правопорушення. Тобто певні інтелектуальні сліди, які є ознаками їх використання стають характеристиками цих предметів внаслідок оперативно-значимої поведінки осіб – носіїв такої поведінки. Науковці розглядали зазначені предмети у різних інтерпретаціях.

В.М. Трепак зазначив, що до таких предметів відносяться: гроші й цінні речі; чеки, товарні ярлики, етикетки від предметів; сліди речовин з предмета хабара на одязі хабароодержувача – мікрочастинки, що відокремилися, волосся, нитки тощо; сліди рук хабародавця на окремих предметах обстановки кабінету хабарника у разі його заяви, що названа особа ніколи не відвідувала його кабінету; сліди пальців рук на предметі; сліди в транспортних засобах осіб, які брали участь у передаванні й одержанні хабара; магнітні чи цифрові носії з записами розмов між суб'єктами хабарництва [1, с. 33-34]. О.М. Таркан відносить до предмету: безпосередньо предмет неправомірної вигоди (гроші; промислові товари і продукти; послуги матеріального характеру; переваги та пільги; нематеріальні активи; інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру), сліди на ньому (зокрема сліди рук і спеціальних речовин, булакальний епітелій; сліди-нашарування спеціальних хімічних речовин на тілі й одязі підозрюваного (від обробленого цими речовинами предмету злочину), а також записи з відеокамер зовнішнього спостереження, що знаходяться на місці кримінального правопорушення та поблизу нього [2, с. 71-72].

Власне з точки зору позиціонування предмету неправомірної вигоди (предмета матеріального світу), як об'єкта пошуку нас цікавлять не самі предмети, а у комплексі з їх пошуковими ознаками. Наявність спеціальних знань у працівників правоохоронних органів стосовно можливостей виявлення та подальшого документування неправомірної вигоди обумовлює специфіку предмета неправомірної вигоди. Зазначені особи (відповідно рівня своїх знань) намагаються максимально деіндивідуалізувати предмет, який вони отримують, усунути «зв'язок» між собою та цим предметом на певний період – розуміючи ризик знаходження у них цього предмету у випадку, якщо він помічений з метою фіксації їх злочинних дій. З моменту прийняття чинного КПК частина знань (якими раніш володіли виключно оперативні працівники) що до процедур фіксації фактів одержання неправомірної вигоди, хімічних поміток, тощо - стало надбанням інших працівників правоохоронних органів (а також інших пересічних громадян), що суттєво ускладнило документування їх діяльності і відповідно обумовило їх пересторогу відносно предметів, які вони отримують процесі вчинення кримінального правопорушення. Така тенденція обумовила відповідні дії що до зазначених предметів: підміна предмету безпосередньо у процесі отримання (обміну в обмінниках на інші купюри під контролем вигодонабувача, змушування вигодонадавача придбати у стислий термін коштовні речі без індивідуалізації покупця); усунення індивідуальних ознак на виробих з дорогоцінних металів;

вимога надання золотих злиwkів без сертифікатів, які знищуються з метою уникнення ідентифікації; побутова техніка, коштовні мобільні телефони оплачуються готівкою безпосередньо на місці покупки; кошти в електронній формі перераховуються за реквізитами, які не належать вигодонабувачу або його близьким особам; оплата будівельних матеріалів здійснюється за готівку за платіжними дорученнями, які вигодонабувач передає вигодонадавачу під час попередньої домовленості; використання криптовалюти.

На нашу думку що дані про предмет неправомірної вигоди та її розмір дозволяють визначити послідовність і спрямованість перевірки першочергових оперативно-розшукових версій щодо способу його передавання службовій особі. Розмір предмета неправомірної вигоди є важливою обставиною, що підлягає доказуванню, дані про нього визначають спрямованість пошукової діяльності. Але разом з тим, ми вважаємо, що простий перелік можливих предметів неправомірної вигоди, навіть з врахуванням різних критеріїв їх класифікації не надає уявлення про них, як об'єктів пошуку, оскільки перелік таких предметів безкінечний, а злочинці постійно «вдосконалюють» їх з точки зору утруднення (або унеможливлення) фіксації факту їх передачі. З врахуванням зазначеного ми пропонуємо класифікувати предмети матеріального світу не тільки як предмет неправомірної вигоди, а за ознаками їх характеристики як предмети, що можуть бути використані у процесі виявлення ознак одержання неправомірної вигоди (як об'єкт пошуку) - з точки зору критеріїв їх оцінки, що мають значення для фіксації та подальшого використання під час розслідування, а саме: належність до предметів матеріального миру або віртуальність (наприклад електронні кошти); одержані як предмет неправомірної вигоди або придбані у результаті легалізації цих коштів (на кошти, одержані у якості неправомірної вигоди придбана валюта); може бути визначена вартість предмета або не може виражена у грошовій формі; знаходяться у юридичній або фактичній можливості розпорядження особи вигодонабувача; можуть бути «прив'язані» (юридично або фізично) до конкретної особи або не можуть бути прив'язані; законно або незаконно придбані (з точки зору обмеження в обігу); можуть бути індивідуалізовані та не можуть (наприклад чи має предмет певний номер або інші індивідуальні ознаки); предмету може бути надано індивідуальні ознаки або не можливо надати (наприклад чи можна здійснити помітку спеціальними хімічними речовинами або ні); приналежність предмета конкретній особі може бути встановлено офіційно або не може бути встановлено; можливо або не можливо використання як доказу без попередньої легалізації (предмет з слідами

рук або номерний куплений вигодонадавачем с фіксацією факту придбання; або наприклад аудіо запис вимоги з боку вигодонабувача зроблений самостійно вигодонадавачем); набуття юридичних прав на предмет можливо виключно шляхом державної реєстрації або без такої; можлива передача під час особистого контакту або опосередковано.

Список використаних джерел

1. Трепак В.М. Розкриття та розслідування хабарництва, вчинюваного судьями та подолання протидії засобами оперативно-розшукової діяльності: дис. ... канд. наук: 12.00.09. Л., 2011. 218 с.

2. Таркан О. М. Методика розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою органу поліції: дис. ... доктора філософії: 081 – право. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2021. 244 с.

Ткаченко Вікторія Василівна,
здобувач ступеня вищої освіти
магістра за спеціальністю «Право»
навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання Національної
академії внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Права, свободи й законні інтереси людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість політики держави. Україна, закріпивши в Конституції основний принцип щодо забезпечення прав і свобод людини й громадянина, обумовила спрямованість політики країни на розвиток і зміцнення демократичної, соціальної, правової держави. Свідченням цього стала ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з додатковими протоколами до неї (далі – КЗПЛ) [1].

У контексті окресленої проблематики передусім слід зазначити, що, згідно зі ст. 3 КПК України, учасниками кримінального провадження є його сторони, а саме: потерпілий, його представник і законний представник, цивільний позивач, його представник і законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюють провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша